

Saroktények, saroklogika

VISSZHANG - LXV. évfolyam, 13. szám, 2021. április 1.

Köszönettel tartozom Kollarik Istvánnak azért, hogy cikksorozatom első részét elolvasta. Bíráló megjegyzéseivel azonban egyetlenegy esetben sem értek egyet (*Sarokkövek*, *ÉS*, 2021/12., márc. 26.). Ezek vagy ténybeli tévedésen, vagy logikai hibán, többször mindkettőn egyszerre alapulnak. Kiemelt témáit az alábbiakban foglalom össze.

Bevezetőjében a szerző úgy véli, hogy cikkem tartalma „*alapvetően szakmai szóhasználattal él, indíttatását tekintve inkább politikai természetű*”. Ez szerinte baj, mert „*politikai mondandókra nagyon nehéz szakmai érvekkel reagálni*”.

Ez egyszerre tárgyi és logikai tévedés. A közpolitika (public policy) szakpolitika. Azért hívjuk a gazdaságpolitikát, pénzpolitikát, költségvetési politikát egyáltalán *politikának*, mert „köz” (public) és „ügy” (policy). Ettől élesen megkülönböztetjük a pártpolitikát, hatalmi politikát (politics). Utóbbiról cikkemben egy szó sincs. Noha ezek a műfaj sajátosságaiból fakadóan írásomban nincsenek újra kifejtve, közpolitikai javaslataim mögött sziklaszilárd szakmai érvelés húzódik meg.

1. Működő tőke és pénztőke. Kollarik István nem hiszi, hogy a szabad tőkeáramlás nagy előny és lehetőség. Élesen megkülönbözteti a működő tőkét a pénztőkétől. Úgy véli, hogy az előbbi hasznos, az utóbbi káros. Ez egyáltalán nem igaz, ráadásul a kettő a gyakorlatban elválaszthatatlan. Ha egy ország kizárja a pénztőke szabad áramlását, bizonyos lehet benne, hogy a működő tőke sem jön.

A megkülönböztetés értelme nem a haszon, hanem a *likviditás eltérő foka*. Való igaz, hogy a pénztőke könnyebben jön, és hamarabb megy, de hogy milyen mértékben érkezik, sebességgel és haszonnal forog, ez döntően a fogadó ország gazdaságpolitikájától függ. Okos gazdaságpolitika esetén a pénztőke nagyobb likviditásából fakadó esetleges hátrányok *teljes mértékben* ellensúlyozhatók.

2. Jegybanki feladat. Kollarik István úgy véli, hogy én eltúlzom a „*jegybanknak az árstabilitás biztosításához fűződő szerepét*”, sőt mintha azt kizárólagosnak tekinteném. Idézi a jegybanktörvényt, miszerint az MNB „*elsődleges céljának veszélyeztetése nélkül támogatja (...) a kormány gazdaságpolitikáját*”.

Nos, nem vádoltam az MNB-t azzal, hogy nem támogatja a gazdaságpolitikát. Éppen ellenkezőleg, azt állítottam, hogy az MNB olyannyira támogatja a kormány gazdaságpolitikáját, hogy közben *tudatosan háttérbe szorította az árstabilitást*. Azt írtam, hogy a kormány kifejezetten inflációt fokozó gazdaságpolitikát folytat, amit a jegybank elsődleges céljának mellőzésével, szolgai lélekkel alátámaszt.

3. Exporttöbblet és növekedés. Kollarik István helyesen érzékeli, hogy elvárnám a jegybanki kamatemelést. Elvárnám, mert Európában aranyérmes hazai infláció mellett 0,6 százalékos MNB-alapkamat csak arra jó, hogy beprogramozza a forint szándékos értékvesztését. Példaként jelzem, hogy a román és a magyar infláció nagyjából egyforma. A BNR (Románia Nemzeti Bankja) alapkamata a hazainak több mint duplája (1,25 százalék).

Kollarik István azt kérdezi, hogy ha a „*magyar gazdaság teljes mértékben kiaknázza kapacitásait, akkor mivel magyarázható, hogy az utóbbi években (...) a magyar kereskedelmi mérleg pozitív csúcsokat futott? Lehet, hogy az alacsony kamat az árfolyamra gyakorolt hatásával mégiscsak forrása valamilyen részben (...) a növekedésnek?*”

Bizonyos, hogy az alacsony árfolyam a nagyobb jövedelmezőség miatt kedvező az exportnak, de a

kapacitások teljes kihasználása esetén már nem eredményez még több kivitelt, magasabb növekedést, hanem csak nagyobb inflációt. A logikai hiba mögött ténybeli tévedés rejtőzik: a külkereskedelmi vagy a fizetési mérleg többlete nem belső kapacitásfeleslegre, legföljebb belföldi kereslethiányra utal. Leginkább egyszerűen a *belföldi megtakarítás és beruházás különbségét* tükrözi. Gondoljunk Kínára. Külkereskedelmi mérlege húsz éve növekvő többletet mutat, miközben gazdasága turbó fokozatban, teljes kapacitáskihasználással pörög.

4. Az MNB nyeresége szándékos vagy származékos? Kollarik István nem tudja elképzelni, hogy az MNB nyeresége mögött a hazai oligarchia lopási lehetőségének szándékos megteremtése búvik meg. Szerinte az MNB egyszerűen kénytelen nyereséges lenni, mert drágábban adta el az eurót és a dollárt az állami költségvetésnek, mint amennyiért korábban megvette. Hát istenem, közben leértékelődött a forint, tárja szét kezét a szerző. Állítja, hogy a *„nagy nyereséggé válásában a jegybanknak majdhogynem tétlen szerepe volt”*.

A jegybank monopólium, amelynél csak annyi bizonyos, hogy nyeresége nem a pénzpolitika hatékonyságának fokmérője. De hogy a jegybank tehetetlen lenne üzemi eredményének alakítása tekintetében, ezt még legádázabb ellenfelei sem szokták állítani. Ha a nemzeti valuta értéke csökken, a devizatartalékokon elért nyeresége növekszik. Az államadósság forintosításából származó nyereségre hajszálpontosan ugyanez vonatkozik. Kollarik István példája érvelésemet erősíti.

Kollarik véleménye szerint még *„politikai szövegkörnyezetben is túlzó leegyszerűsítés a Nemzeti Bank tevékenységét országellenes kvázi jogsértésként összefoglalni”*. Ezt a nézetét azonban semmilyen érveléssel nem képes alátámasztani – kijelentését magától értetődőnek tartja. Ha tagadja, hogy az MNB a hazai önkényuralom eszköze, akkor formálisan igaza van. De mivel a tények pontosan azt mutatják, hogy az MNB a forint értékének tudatos rontásával folyamatosan és kifejezetten kárt okoz a gazdaságnak és a társadalomnak, így állításom helytálló. Ezen túlmenően az MNB „alapítványi tevékenysége” nem kvázi, hanem jogsértő.

5. Euró. Kollarik István éppen azt hozza föl az euró bevezetése ellen, hogy válság esetén a jegybank a nemzeti valuta leértékelését többé nem vetheti be a növekedés gyorsításának eszközeként. Ez azonban előny, nem pedig hátrány. Olaszok, görögök, spanyolok, portugálok, szlovének, szlovákok és a balti népek tudatosan lemondtak a saját nemzeti valutájukról, mert politikai vezetőik megértették, a nép pedig részben belátta, hogy a leértékelés egyrészt szemfényvesztés, másrészt infláció, életszínvonal-rombolás, jövedelmi sarc, megtakarítások megcsonkítása. A magas inflációhoz hozzászokott dél-európai társadalmak megelégedtek, hogy hatékonyságot fokozó, termelékenységet növelő, versenyképességet javító szerkezeti reformok helyett a hazai korrupt politikai osztály – amelyik saját megtakarításait külföldön és keményvalutában tartotta – rendre kirabolta őket. *Kicsi és tökéletesen nyitott gazdaságban nincs szakmai érv a hazai valuta mellett*. Politikailag pedig figyelemre méltó, hogy válság során a görögöknek megrendült a bizalmuk az államban, az összes hazai bankban, a külföldi országok vezetőiben, de egyvalamiben sohasem – az euróban. Ahhoz végig görcsösen ragaszkodtak.

6. 2005-2010. Kollarik István neoliberálisnak bélyegzi azt a felfogásomat, hogy a költségvetési újraelosztás terjedelmét a növekedés gyorsítása érdekében csökkenteni kellene. A liberálist büszkén vállalom. Azzal a kijelentésével azonban nincs mit kezdeni, hogy 2005 és 2010 között az *„ezt a gondolatvilágot képviselő gazdasági vezetés nem jeleskedett a növekedést illetően”*. A Medgyessy- és Gyurcsány-kormányok semmiképpen nem vádolhatóak azzal, hogy neoliberális gazdaságpolitikát vittek volna. Épp ellenkezőleg. Uralmuk alatt nem csökkent a jövedelmek költségvetési újraelosztása, hatalmasra nőtt a hiány és az államadósság. 2008-ban az állam a csőd szélére került. Medgyessy és Gyurcsány nem tett mást, mint folytatta az első Orbán-kormány felelőtlenül túlköltekező költségvetési politikáját, ami ezért valóban nem eredményezett tartós, egyensúlyozó gazdasági növekedést.

7. Magánnyugdíjpénztár. Kollarik István megítélése szerint *„az ún. magánnyugdíjpénztár egyáltalán nem volt magán. Ugyanolyan kötelező volt, mint az állami nyugdíjrendszer, csak az emberek jövőjét*

illetően sokkal kockázatosabb.”

A kérdésnek könyvtárnyi szakirodalma van. A magánnyugdíjpénztárakat nem azért nevezik magánjellegűnek, mert kötelezőek, vagy sem, hanem azért, mert a megtakarításokat a tagok *magántulajdonában lévő befektetési alapok* gyűjtik, és *magántulajdonban lévő alapkezelők* fektetik be. A kötelező gépjármű-felelősségi biztosítás (kgfb) sem állami, hanem magánjellegű rendszer. Ezt senki sem vitatja. Óriási félreértés valamit államinak tekinteni csak azért, mert kötelező. Ráadásul az, hogy vajon kockázatosabb volt-e, mint a felosztó-kirovó társadalombiztosítási nyugdíjrendszer, nos, ez a tapasztalatok fényében egyáltalán nem bizonyított. De ha véletlenül mégis az lenne, akkor logikailag éppen azt támasztaná alá, hogy a magánnyugdíjpénztár bizony magánjellegű intézmény volt. Vagy azzal vádolja Kollarik István a magyar államot, hogy „eltözsdezte a jövőbeni nyugdíjasok megtakarításait”? Ezt a kirívóan értelmetlen szöveget még a Fidesz kipirult arcú kürtösei is kizárólag a magántulajdon elleni támadásra igyekeztek felhasználni.

8. Önkormányzat. lásd az [Élet és Irodalom 5. oldalát](#).